

Stand van zaken en toekomst van UNESCO Geopark Gooi en Vecht initiatief oktober 2018

In voorjaar 2016 verzocht de Stichting ter realisatie van het Geopark Gooi en Vecht (hierna Stichting Geopark G&V te noemen) een drietal organisaties om subsidie voor de uitvoering van activiteiten, die dienden ter realisatie van haar streven. Dit betrof de provincie Noord-Holland, de Regio Gooi en Vechtstreek en de Vereniging Vrienden van het Gooi. De gevraagde subsidies werden toegekend onder de gebruikelijke voorwaarden, waaronder de verantwoording van de uitgaven en een rapportage van de resultaten. Belangrijke elementen daarin zijn:

1. De Stichting Geopark G&V ging in de aanvraag uit van indiening van een applicatiedossier in het 4e kwartaal van 2019, inhoudende dat in dat jaar een formele status zou worden aangevraagd op basis van een functioneerd geopark, dat medio 2018 tot stand moest komen;
2. In de aanvraag lag de nadruk op het produceren van een applicatiedossier, waarin centraal staan een helder thematisch concept en een wetenschappelijke beschrijving van de waarden van het gebied op grond waarvan een geoparkstatus kan worden verworven;
3. De ontwikkeling van een samenwerkingsverband dat het geopark beheert en beschermt, en uitvoering geeft aan programma's op het gebied van onderzoek, onderwijs, voorlichting, recreatie en economie.

In de afgelopen jaren hebben wij regelmatig gerapporteerd over de stand van zaken en ontwikkelingen. Met het ten einde lopen van de periode van subsidiering en gegeven het tot dusverre gehanteerde jaar van indiening van het applicatiedossier – 2019 - lijkt het ons gewenst om u een overzicht te geven van de stand van zaken en in de afgelopen jaren opgetreden ontwikkelingen. Deze zijn relevant voor elk van de genoemde subsidienten. Wij sluiten dit overzicht af met een beschrijving van de bestaande onzekerheden in de toekomst van het Geopark.

1. Het Geopark G&V: status en erkenning.

Ten tijde van de start van het geopark G&V initiatief was de procedure voor de ontwikkeling en erkenning van een geopark relatief simpel. Via burgerinitiatieven, met medewerking van gebiedseigenaren en -beheerders, en qua bescherming gesteund door overheden, konden aardkundig waardevolle gebieden door het samenwerkingscollectief van Europese geoparken (European Geoparks Network, EGN) als partner worden opgenomen. Basis daarvoor vormt een applicatiedocument.

In najaar 2015 werd internationaal het besluit genomen tot een grondige verandering van de status van geoparken en van de procedure voor erkenning als geopark, met de omvorming van het EGN-netwerk tot Unesco Global Geoparks. Weliswaar vindt een verzoek tot erkenning als Unesco Global Geopark nog steeds plaats op grond van een applicatiedossier, maar een dergelijk initiatief vereist een positief oordeel van het NFUGG (Nederlands Forum Unesco Global Geoparks) over de kwaliteiten van het gebied, alsook formele ondersteuning van een aanvraag op ministerieel niveau. Dat het oordeel in hoge mate zal stoelen op het advies van het NFUGG behoeft geen toelichting. De materiële veranderingen in de procedures ten opzichte van de eerdere situatie werden pas na ruim verloop van tijd bekend.

In eerder overleg met internationale vertegenwoordigers van Unesco Global Geoparks was ons al duidelijk gemaakt dat vanuit die organisatie zeer specifieke eisen gesteld zouden worden aan de thematische inhoud van een nieuw Nederlands Geopark. Dit leidde tot bijstelling van ons thema, waarin de rol van de mens als geologische factor en in het ontstaan van het Nederlandse laagland nu centraal staan (zie bijlage RGD). Om duidelijkheid te verkrijgen over de kansen van dit thema en van het Geopark G&V initiatief hebben wij in oktober van dat jaar formeel aan het NFUGG gevraagd om zich hierover uit te spreken. De reactie van het NFUGG heeft zeer lang op zich laten wachten en verscheen eerst in maart 2018. Wij hebben deze reactie als bijlage toegevoegd, maar u heeft hiervan eerder al kennis genomen.

Kern van dit advies, voor zover het ons initiatief betreft is a) de positieve reactie op onze thematische ingang en de kwaliteiten van het gebied, en b) de door het NFUGG aangegeven ‘noodzaak’ om het gebied uit te breiden met daarbij de aanbeveling samen te werken met het initiatief ‘Heuvelrug’. Het NFUGG heeft dit besproken met beide provincies, maar ons niet geïnformeerd over de uitkomst van deze gesprekken.

In reactie op dit advies hebben wij richting het NFUGG de bereidheid uitgesproken (brief d.d. 19 maart 2018) om een uitbreiding te overwegen, maar daar tevens bij vermeld aan welke voorwaarden naar ons inzicht moet worden voldaan vanuit de door de Unesco Global Geoparks gestelde eisen, wil een zinvol overleg tussen alle betrokkenen mogelijk zijn. Het betreft het thema en de waarde van het gebied/de geosites, de acceptie door beheerders en eigenaren van het gebied en de vereiste wettelijke bescherming van de er in aanwezige sites. Tevens hebben wij aangegeven wat wij als mogelijke weg zien om tot een gefundeerde keuze van aanvullend gebied en geosites te kunnen komen.

Onze schriftelijke reactie naar het NFUGG is in kopie naar de diverse betrokken partijen gestuurd, waaronder zowel de Noord-Hollandse als de Utrechtse gedeputeerden en betrokken ambtelijke organisaties. De reactie is ook ter kennis gebracht van de Stichting Heuvelrug i.o. (in de persoon van de heer W. Kooy, secretaris van die stichting). Naar mededeling van de betrokken ambtenaren is tussen de Noord-Hollandse en Utrechtse gedeputeerden afgesproken dat vanuit Utrecht het overleg geïnitieerd en gecoördineerd zou worden. Echter, tot op dit moment –begin oktober 2018, ruim 6 maanden na verzending van onze reactie aan het NFUGG – heeft de provincie Utrecht ons nog niet benaderd voor overleg en ons per mail gevraagd om hun reactie af te wachten. Vanwege deze onzekere situatie hebben wij besloten zelf de provincie te benaderen..

Samenvattend:

- Voordragen van het Geopark G&V ter erkenning als Unesco Global Geopark is alleen mogelijk via daarvoor vastliggende procedures die inmiddels via het NFUGG en de Nationale Unesco Commissie (NUC) verlopen.
- Het NFUGG vraagt om uitbreiding van het Geopark G&V te overwegen en dat te doen in overleg met het Geopark Heuvelrug initiatief. De provincie Utrecht heeft aangegeven dit overleg te willen coördineren en kent de te stellen voorwaarden voor uitbreiding van het Geopark G&V vanuit de Unesco Global Geoparks.

2. De bereikte resultaten.

Wij beperken ons hier tot een globaal overzicht, met nadruk op die resultaten, die vereist zijn voor het applicatiedossier en waarvoor wij u subsidie gevraagd. Elders geven wij u een kort overzicht van de andere behaalde resultaten in de afgelopen periode.

De beschrijving van de aardkundige, cultuurhistorische en ecologische waarden van het gebied in zijn geheel, in de vorm van een thematische beschrijving en van de geosites, vormt een essentieel onderdeel van een applicatiedossier en is vereist voor een functionerend geopark. De stand van zaken is hierbij als volgt:

- De voorlopige beschrijvingen van thema en geïdentificeerde geosites (intern geproduceerd) zijn extern getoetst en in definitieve beschrijvingen omgezet op basis van opdrachten verstrekt aan TNO-GDN (Geologische Dienst Nederland).
- Op basis van pilot beschrijvingen van geosites en met nadruk op de thematische ingang (rol van de mens en water) worden voor einde 2018 alle geosites cultuurhistorisch beschreven door externe deskundigen.
- Informatie op het gebied van de ecologie is ruimschoots voorhanden bij de betrokken beherende organisaties en behoeft geen financiering van door externe partijen te produceren beschrijvingen.
- Voor het Zonnestraalgebied (kandidaat voor Unesco Werelderfgoed) is in opdracht van de gemeente Hilversum en in nauwe samenwerking met Geopark G&V een gedetailleerde beschrijving van de aardkundige en cultuurhistorische waarden geproduceerd door TNO-GND en bovengenoemde externe deskundigen.

De volledige aardkundige en daaraan gerelateerde cultuurhistorische beschrijving van gebied en geosites is eind 2018-begin 2019 gereed en toegankelijk voor het publiek via de website van de Stichting Geopark G&V. Zij vormt dan de basis voor allerlei activiteiten op het gebied van publieksvoorlichting en educatie, alsook planvorming op regionaal niveau.

3. Onzekerheden in de toekomst van het Geopark

Een eerste onzekerheid is, dat bij het ontbreken van voortgang in het overleg met de Provincie Utrecht en de Stichting Geopark Heuvelrug i.o., niet duidelijk is of voldaan kan worden aan de wens c.q. het advies van het NFUGG tot uitbreiding van het gebied richting Utrecht.

Bij keuze van een aansluitend gebied op basis van daar voorkomende waardevolle geosites zal ook van die sites en het gebied een beschrijving moeten worden geproduceerd die qua opzet en kwaliteit vergelijkbaar is met de beschrijving van het geopark G&V (zie boven). Bovendien zijn voor zover ons bekend het potentiële gebied en de daarin voorkomende geosites in het aansluitende laagland van Utrecht niet wettelijk beschermd. Het is in dit licht de vraag of uitbreiding richting Utrecht als een serieuze optie voor de kortere termijn kan worden gezien. Ook al zou overeenstemming met potentiële Utrechtse partners kunnen worden bereikt, dan nog is een forse vertraging in de officiële aanvraag van een Unesco Global Geopark status te verwachten. Het is daarom uitgesloten dat een dergelijke aanvraag in 2019 gedaan kan worden en een aanvraag in 2020 of zelfs later lijkt, alleen van wege deze situatie, meer voor de hand liggend.

Een tweede onzekere factor is de volgende.

Wij achten het van groot belang dat voortgang geboekt wordt in de tot standkoming van een samenwerkingsverband van gebied beherende organisaties, die een functionerend geopark gaan vormen, waarbij waar mogelijk Utrechtse potentiële partners worden betrokken. Dit vooruitlopend op een aanvraag ter verwerving van een formele UNESCO-

status van dit geopark en geheel in lijn met het UNESCO beleid. UNESCO stelt namelijk als harde voorwaarde dat de onderscheiden geosites binnen het kader van een Geopark duurzaam worden beheerd en in stand worden gehouden overeenkomstig het gestelde in het applicatiedocument.

Met als doel genoemd samenwerkingsverband tot stand te brengen, hebben wij een draaiboek geproduceerd en dat voorgelegd aan GNR en Natuurmonumenten, de grote beherende organisaties in de regio G&V. GNR is bereid om als (onderdeel van een) geopark te functioneren, en zal streven naar het opnemen van dit voornemen in zijn beheerplan 2019. Echter, Natuurmonumenten heeft aangegeven weliswaar het idee van een geopark inhoudelijk interessant te vinden, maar op dit moment geen mogelijkheid te zien om feitelijk deel te nemen aan een dergelijk samenwerkingsverband.

De implicatie van dit standpunt is, dat er voorshands geen uitzicht is op de vorming van genoemd formeel samenwerkingsverband en daarmee onzeker is of op termijn de ontwikkeling mogelijk is van een geopark, dat in aanmerking kan komen voor een UNESCO-status. Een andere implicatie van het standpunt van Natuurmonumenten is, dat overleg met Utrecht over uitbreiding van het gebied voorshands zinloos is.

Conclusies:

In de ontstane geschetste situatie zien wij als stichting op de korte termijn geen mogelijkheid om onze doelstelling te realiseren. Wij concluderen dat, na afronding van de uitstaande opdrachten tot produceren van beschrijvingen van de aardkundige en verwante cultuurhistorische waarden van het geopark G&V, onze werkzaamheden gericht op de productie van een applicatiedossier worden beëindigd.

Wij beraden ons op de stappen die moeten worden gezet om de resultaten van de stichting (zie hiervoor) te behouden en aan partners over te dragen. Daarbij denken wij vooral aan de Regio G&V en aan GNR, dat de bereidheid heeft uitgesproken om het Geopark-streven te omarmen en de consequenties daarvan in zijn beheerplan 2019 op te nemen.

Daarnaast is het gewenst, dat op een of andere wijze het streven naar een UNESCO-geopark voor laagland Nederland wordt geborgd en dat bij voorkeur vanuit een samenwerking tussen organisaties (zowel bestuurlijk als beherend) die het UNESCO-geopark idee inhoudelijk ondersteunen. Om dit te realiseren richten wij ons op de geleidelijke ontwikkeling van een functionerend geopark, dat op termijn eventueel een aanvraag tot erkenning kan hebben. Wij zouden graag onze ideeën en mogelijkheden voor deze te kiezen weg met u bespreken. Het spreekt voor zich dat wij ook het NFUGG op de hoogte stellen van de stand van zaken en de genoemde mogelijkheden met hen zullen bespreken.

Stichting ter realisatie van Geopark Gooi en Vecht, 10 oktober 2018

K. Heerschop
Bijlagen

J. Sevink